

OVER DE ZUIDERWATERLINIE

Dwars door Zuid-Nederland loopt de **Zuiderwaterlinie**: de oudste, langste en meest gebruikte waterlinie van Nederland. Het is een ingenieus verdedigingssysteem van vestingsteden, forten, schansen, dijken en sluizen. Vele machthebbers zetten hier het land onder water om Holland te beschermen tegen vijandelijke invallen.

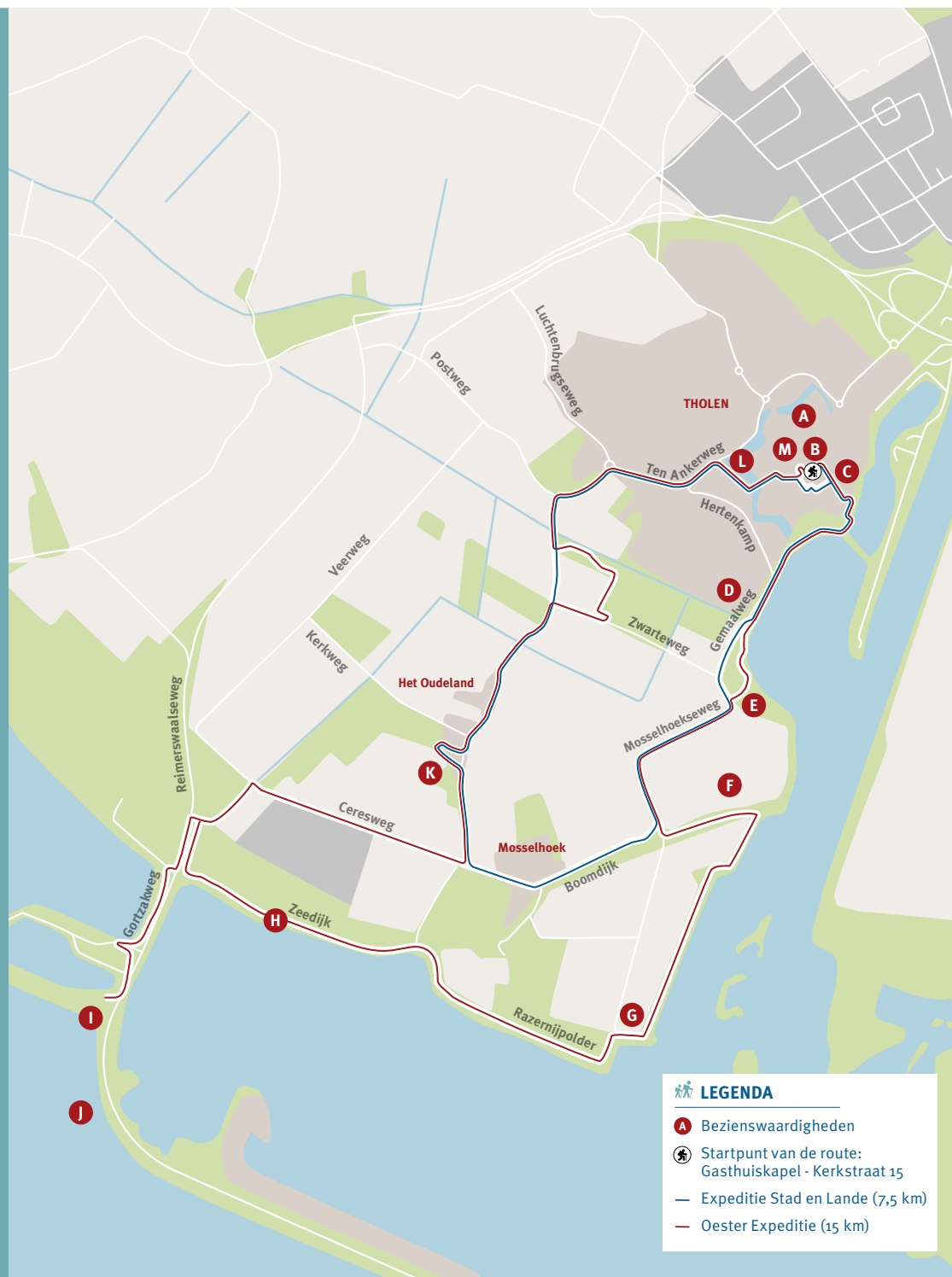
De Zuiderwaterlinie **verbindt historische vestingsteden en hun ommelanden** aan elkaar. Van Bergen op Zoom tot Grave vind je zo een parelketting van mooie vestingsteden, stoere forten en bijzondere linielandschappen.

West Brabantse Waterlinie

De West Brabantse Waterlinie **beschermde** meerdere keren Holland en Zeeland tegen de Spanjaarden, Fransen en Belgen. Het gebied stond **tientallen jaren onder water**. Zoals in 1747. De Fransen hadden Bergen op Zoom belegerd. De Steenbergenaren lieten landbouwgronden onder water lopen en maakten slimme waterverbindingen. Er kwamen **forten en redoutes** in het moerassige gebied. De West Brabantse Waterlinie is **een van de oudste waterlinies van Nederland**. Ze is de enige van de vijf stellingen die al voor Van Coehoorn functioneerde als volwaardige waterlinie. Vandaag de dag zijn Tholen, Steenbergen en Bergen op Zoom binnen de Zuiderwaterlinie verenigd in de **West Brabantse Waterlinie**.

Deel je mooiste foto's met **#zuiderwaterlinie** op Facebook en Instagram

Lees meer over Expeditie Zuiderwaterlinie

LEGENDA

- A** Bezienswaardigheden
- Startpunt van de route: Gasthuiskapel - Kerkstraat 15
- Expeditie Stad en Lande (7,5 km)
- Oester Expeditie (15 km)

7,5 of 15 kilometer

EXPEDITIE ZUIDERWATERLINIE

Tholen

Expeditie Zuiderwaterlinie is een **avontuurlijke ontdekkingsstocht** langs de natuur, historie en cultuur van de oudste, langste en meest gebruikte waterlinie van Nederland. Hoewel de Zuiderwaterlinie al lang geleden haar militaire functie heeft verloren, is zij nog altijd in het landschap aanwezig.

Op de grens tussen zoet en zout water ligt de **West Brabantse Waterlinie**. Hier lag de **allereerste verdedigingslinie van Nederland**: de Linie van de Eendracht. Na de aanleg van de West Brabantse Waterlinie kreeg het de rol van een reservelinie. De stad Tholen is in de 13e eeuw ontstaan bij een tol aan de Eendracht, de rivier tussen het eiland Tholen en Noord-Brabant. Daar dankt de stad ook de naam aan: **waar tol geheven kan worden**; Tholen. De stad kreeg in 1366 stadsrechten. De voormalige stadswallen hebben nog steeds de kenmerkende stervorm rondom de stad. Ook het **Middeleeuwse stratenpatroon** is nog steeds zichtbaar.

Bezienswaardigheden op de route

A Stad

De oorsprong van Tholen is te vinden in de tol die de hertog van Brabant hier aan de Eendracht vestigde. De plaats kreeg in 1366 stadsrechten. Rond dat jaar begon men met het graven van vesten en de bouw van muren en poorten. Rond 1600, tijdens de Tachtigjarige Oorlog, is een geheel nieuw stelsel van wallen met zeven bolwerken en vesten aangelegd. De vesting, die nooit is beproefd, is in 1814 opgeheven.

A Tholen

B Gasthuiskapel

De oorsprong van deze kapel is te vinden in een oorkonde van 1312 toen Ewout Pieterszn. van Gabriele zijn huis aan de Kerkstraat beschikbaar stelde als onderdak aan arme reizigers. De huidige kapel is na de stadsbrand van 1452 gebouwd. Na de reformatie van 1577/1578 zijn het gasthuis en de kapel gebruikt voor opslag, onder meer van buskruit. Vermoedelijk als gevolg van de vele vluchtelingen uit de Zuidelijke Nederlanden in deze periode van de Tachtigjarige Oorlog is het gasthuis in 1583 weer als zodanig in gebruik genomen. Daarna werden ook zieke soldaten opgenomen. Uit vrees voor epidemieën verhuisde het gasthuis in 1631 naar een pand achter de Grote Kerk.

C Oude stadhuis

C Stadhuis

Enige jaren nadat het vorige stadhuis als gevolg van de stadsbrand van 1452 verloren was gegaan, is het huidige gebouw met de natuurstenen gevel opgetrokken. In de met baldakijnen afgedekte nissen hebben nooit beelden gestaan. De zeskantige open toren bevat een beiaard van 37 klokken. Het rococo bordes uit 1758 met beeldhouwwerk van de Middelburger Nicolaas Muts leidde naar de Vierschaar waar de rechtspraak plaatsvond. Het laatste doodvonnis is in 1750 op het pleintje voor het stadhuis voltrokken.

D Gemaal

De watersnood in 1906 zorgde ervoor dat een nieuw gemaal werd gebouwd aan de zuidzijde van Tholen. Na de watersnood van 1953 en de hervervuiling die daarop volgde, bleek de afvoer van hemelwater niet voldoende te zijn. Daarom is in 1956 ten noorden van het oude gemaal hier een groter exemplaar gebouwd om het overtollige water van het eiland af te voeren.

E Poldertje 'Alteklein'

In 1438 werd het kleine poldertje 'Alteklein' uitgegeven ter bedijking. Dit was een kleine polder van slechts 21 gemet groot ('gemet' is een oude oppervlaktemaat). Vele vloedden hebben de polder geteisterd en uiteindelijk is de polder in 1715 voor het laatst overstromd. De dijken zijn niet meer hersteld en de polder is teruggegeven aan het water.

F Mosselhoek

De uitstulping naar het oosten toe in de vijftienhonderd-gemetepolder ('gemet' is een oude oppervlaktemaat) wordt al sinds jaar en dag de Mosselhoek genoemd. Op de dijk werd ook hier een schans gelegd welke voor het eerst in 1587 wordt genoemd. Onder aan de binnenzijde van de dijk werden hutten voor de soldaten gebouwd. Nog lang heeft hier een wachthuis gestaan.

G Deurloo's polder met Deurloo's Kaadje

Reeds in 1373 werd een begin gemaakt met het inpolderen van de Deurloopolder. Ook deze polder heeft veel te lijden gehad van waterfloeden. In 1682 is de polder gedurende vier jaar onder water komen te staan. Helemaal op het uiterste punt ligt het zogenaamd Deurloo's kaadje. Hier was vroeger een landbouwhaventje waar suikerbieten in schepen werden ingeladen. Ten tijde van het begin van de Linie van de Eendracht is op deze plaats een redoute gevestigd.

G Linie van de Eendracht

H Zeeslag bij Reymerswael

Op 29 januari 1574 vond een eerste grote zeeslag plaats bij Reymerswael tussen de Spaanse en de Geuzenvloot. De Spaanse legerleider Requensens bekeek de slag vanaf deze Thoolse dijk, maar na de Spaanse nederlaag vluchtte hij naar Bergen op Zoom.

I Venusdam

Voor de Tachtigjarige Oorlog was dit de plaats waar het veer naar Reymerswael vertrok. Dit fort is een van de twee oudste forten op het eiland. Na de aanvallen van de Geuzen verzochten de Thoolse inwoners om bescherming aan de landvoogd. Ook wilde deze de scheepvaart beter kunnen beschermen tegen vijandelijke aanvallen. In 1574 of 1575 werden daarom twee forten gebouwd. In 1605 is dit fort al zo desolaat dat er in een onderhoudsrapport sprake is van een hoop aarde en dat er beter een redoute (wachthuis) kan worden neergezet.

J Reymerswael

Reymerswael, ooit de derde stad van Zeeland, is in 1631 definitief verzwolgen door de Oosterschelde. In 1530 braken de dijken voor het eerst en daarna gebeurde dit nog vele malen. Veel Reymerswaelers trokken weg naar veilige steden zoals Tholen en Bergen op Zoom. Resten van de stad zijn met laag water nog zichtbaar. Sinds enkele jaren is dit gebied een archeologisch Rijksmonument. Er zijn nu plannen om de stad weer zichtbaar te maken.

K Oudeland of Schakerloo

Schakerloo is veel ouder dan de stad Tholen. Vanuit deze plaats is Tholen gesticht rond 1250. Het kerkje wat op een terp was gebouwd, is in 1573 tijdens de Tachtigjarige Oorlog door de Geuzen platgebrand. De begraafplaats bleef in gebruik.

L Walmolen De Hoop

Toen de houten standerdmolen aan vervanging toe was, werd een ronde stenen bovenkruier met stelling gebouwd naar een ontwerp van ene Van Domburg, molenmaker te Breda. De eerste steen werd in 1736 gelegd.

M Grote of Onze Lieve Vrouwekerk

De grotendeels in steen overwelfde kruisbasiliek in Brabants-Gotische trant bestaat uit een toren, een schip met zijbeuken, een transept en een niet voltooid koorpartij. Verder zijn er nog een noordportaal, librije en consistoriekamer aangebouwd. Met de bouw van het schip is men rond 1458 begonnen. Hierna is de uit de laatste helft van de 14e eeuw daterende toren verhoogd tot bijna 49 meter. In de toren hangen vier grote bronzen klokken. De drie oudste dateren van 1627.

M Grote of Onze-Lieve-Vrouwekerk

Gastvrije vesting aan het water

Voor een wandeling met gids door de vesting van Tholen, vul je het interesseformulier in via de QR-code. Dan wordt er zo snel als mogelijk contact met je opgenomen.

